

DOI <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2025.2412>

УДК 81-13:81'42

ПОЕТИКА ЕДГАРА АЛЛАНА ПО В КОНТЕКСТІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Марущак Н. А.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8435-242X>

n.marushchak@kubg.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Статтю присвячено виявленню та дослідженню універсальних компонентів поетики американського автора Едгара Аллана По. Робота узагальнює та систематизує наявні підходи до аналізу складових поетики окремого автора, зокрема ідіолекту та ідіостилю. Виокремлено третій елемент поетики Е. А. По та введено термін "ідіонаратив" для позначення індивідуальних преференцій митця у виборі універсальних наративних конструкцій у поезії та прозі. Для дослідження специфіки поетики автора як системи пропонується комбіноване використання лінгвостилістичних та емпіричних методів. В межах цієї розвідки представлено чекліст для виявлення та аналізу наративності у поезії (на прикладі віршів Е. По "Annabel Lee" та "Hymn").

Ключові слова: поетика автора, Е. А. По, ідіолект, ідіостиль, ідіонаратив, чекліст на наративність.

Marushchak N. A. E. A. Poe's Poetics: An Interdisciplinary Research. The article focuses on the research of the components of E. A. Poe's poetics. The study generalizes and systematizes existing approaches to analyzing idiolect and idiostyle as the components of an individual author's poetics. The term "idionarration" is introduced as the third component of Poe's poetics to denote the author's individual preferences in selecting narrative structures in both poetry and prose. The study suggests a combined application of linguostylistic and empirical methods to investigate the specificity of the author's poetics as a system. Within the present research, a checklist for examining narrativity in poetry is introduced. To show its application a comparative analysis of Poe's poems "Annabel Lee" and "Hymn" is offered.

Key words: poetics, E. A. Poe, idiolect, idiostyle, idionarration, checklist for narrativity.

Вступ. Едгар Аллан По є одним із провідних представників американського романтизму першої половини XIX століття, який зробив внесок у розвиток наукової фантастики (Dawidziak, 2023; Quinn, 1997; Sova, 2007; Tresch, 2021), відомий у світовій літературі не тільки, як поет-романтик, а й прозаїк, есеїст, літературний редактор і критик. З огляду на

таке розмаїття художніх форм, **метою цього дослідження** є встановлення складників поетики Е. А. По, а також особливостей їх взаємодії як у віршованих, так і у прозових текстах автора. Творчість Е. А. По переважно аналізується дослідниками, які працюють у руслі літературознавства (Анісімова, 2014; Гальчук, 2022; Wang, 2014), і це зумовлює **актуальність** цієї розвідки, що базується на міждисциплінарному підході до вивчення поетики Е. А. По як системи. Дотепер творчість Е. А. По переважно досліджувалась односпрямовано (Анісімова, 2014; Гальчук, 2022; Шурма, 2008), виключно як поета чи прозаїка, що, у свою чергу, унеможлиблює комплексне розуміння його індивідуально-авторського стилю. Таким чином, виникає потреба у виявленні універсальних компонентів, які формують поетику Е. А. По як багатогранного автора.

Теоретичне підґрунтя дослідження поетики та її складових у сучасній лінгвістичній науці. Як естетична категорія поетика сформувалась на основі "Поетики" Арістотеля (1920/2020) і у широкому сенсі розкривала особливості художньої форми та жанрову специфіку всіх трьох родів літератури: поезії, прози та драми. За Р. Гром'яком, поетика – це "сукупність, інтенціонально зорганізована система прийомів художнього вираження (Гром'як, 1992, с. 21)". У свою чергу, М. Бірвіш дає таке визначення терміна "поетика": "об'єктами поетики є певні закономірності, які виникають у поетичних текстах і визначають специфічні риси поезії; загалом, це здатність людини продукувати поетичні структури та розуміти їхній ефект – тобто те, що можна назвати поетичною компетенцією (Bierwisch, 1970, р. 98-99)". Слідом за М. Бірвішем, Р. Цур (2002) розширює це поняття на вивчення концептуальних процесів і визначає когнітивну поетику як таку, що "...пропонує когнітивні гіпотези для систематичного співвідношення "специфічних ефектів поезії" з "певними закономірностями, які трапляються в художніх текстах" (Tsur, 2002, р. 281). Актуальності набули когнітивно-поетологічні дослідження, представлені, зокрема, в працях Л. Белєхової (2002), О. Воробйової (2004), Н. Ємець (2021), І. Редьки (2009), С. Шурми (2008). Така дослідницька парадигма в поетиці отримала широке визнання (Brone & Vandaele, 2009; Gavins & Steen, 2003; Stockwell, 2020) і протягом останнього десятиліття була розвинена у наукові моделі, у фокусі уваги яких перебуває не сам художній текст, а його реципієнт, читач (Jacobs, 2015; van Peer & Chesnokova, 2022).

В українській лінгвістичній школі поетика Е. А. По вперше була досліджена С. Шурмою (2008) у розвідці, присвяченій мовно-когнітивному аспекту образів і символів в англomовному готичному творі, в оповіданнях Е. А. По зокрема. Застосування емпіричного підходу до аналізу віршованих текстів автора започаткували Г. Чеснокова та ін. (2009; 2017), В. ван Пір та Г. Чеснокова (2017). Одними із перших досліджень читацького відгуку на американські художні твори є праці С. Пригодія (2006), Г. Чеснокової (2011; 2012), Г. Чеснокової та Г. Румбешт (2015) та Л. Анісімової (2014). Розвідки прозових та віршованих творів Е. А. По набирають більших обертів, зокрема, завдяки некомерційній організації "The Edgar Allan Poe Society of Baltimore" ("Товариство Едгара Аллана По в Балтиморі") (Savoye, n.d.), яка сприяє доступу вчених до найширшої колекції матеріалів, пов'язаних з Е. А. По, а також до оригінальних збірок та публікацій робіт автора.

У контексті нашого дослідження поетика розуміється як система мовно-мовленнєвих і концептуальних авторських преференцій, системність яких виявляється через аналіз лінгвостилістичного оформлення мовлення та способів вираження змісту тексту та їх взаємозв'язку (Безребра, с. 15), Такий підхід застосовуємо до вивчення як віршованих, так і прозових текстів Е. По.

Хоча більшість канонічних авторів переважно спеціалізуються в одному роді літератури (поезії, прозі чи драмі), є приклади (такі, як В. Шекспір, О. Вайлд чи Е. А. По), коли митець успішно досягає успіху у кількох художніх формах. На нашу думку, в таких випадках форма і жанр у творчості автора впливають одне на одного у такий спосіб, що поезія набуває певних наративних характеристик, а проза – поетичних. Так, у творчості Е. А. По окреме місце займає наративна поезія (наприклад, "The Raven", "Annabel Lee", "The Haunted Palace", "The Conqueror Worm" тощо). Отже, для цілісного дослідження поезики автора, вважаємо за доцільне виокремити аспект, що позначатиме наративність у текстах митця, зокрема в поезії та прозі. Оскільки у нашій розвідці акцентуємо на індивідуальних преференціях Е. А. По у виборі тих чи інших конструкцій під час створення художнього тексту, вважаємо за доцільне ввести термін **ідіонаратив** як компонент поезики митця для позначення універсальних наративних елементів, притаманних художнім текстам автора, які рівноцінно застосовуються в різних видах літератури (в нашій роботі, в поезії та прозі Е. А. По).

Методологія дослідження. Значущими для аналізу поезики автора виявляються не лише розвідки вербального рівня тексту. Все більшої цінності набуває можливість вивчення реакції читача на художній текст. Так, В. ван Пір та Г. Чеснокова вказують на брак досліджень, у яких лінгвостилістичний аналіз поєднується з доказовими дослідженнями впливу мовних факторів на реципієнта. Автори акцентують на обмеженнях когнітивного напряму досліджень, обґрунтовуючи необхідність підходу, який розглядає художній текст як досвід, а не лише як об'єкт когнітивного аналізу. Іншими словами, в межах традиційної стилістики, поряд із когнітивною і емпіричною стилістикою, виокремлюється нова дослідницька парадигма – "стилістика досвіду" (van Peer & Chesnokova, 2026).

На нашу думку, для дослідження специфічних рис поезики автора доцільним є використання комплексної методології, яка включає як традиційні лінгвостилістичні, так і емпіричні методи. Отже, методика дослідження поезики Е. А. По містить вивчення позамовного контексту, а саме біографічних факторів та їх впливу на творчість автора, в тому числі аналіз особистих листів, написаних у різний період його життя. Наступним етапом є виокремлення типових характеристик ідіолекту, ідіостилю та ідіонаративу письменника, а також залучення емпіричних методів до аналізу наративної перспективи в поетичних та прозових текстах митця.

Ідіолект та ідіостиль Е. А. По. Складниками поезики Е. А. По у нашому дослідженні вважаємо "ідіолект", "ідіостиль" (Безребра, 2008) та "ідіонаратив" автора.

Досліджуючи питання термінології у визначенні індивідуального стиля письменника, В. Волошук зауважує: "Ідіолект є унікальною індивідуальною системою, до складу якої входять і органічні, й набуті, й індивідуальні та групові характеристики. Індивідуальними при цьому є не тільки окремі параметри ідіолекту (а саме ті з них, що можуть бути виділені як дійсно індивідуальні), а сукупність мовних засобів індивіда (Волошук, 2008, с. 31). Водночас в лінгвістичній теорії існує думка про те, що ідіолект письменника є складовою його ідіостилю. Так, О. Селіванова стверджує, що ідіолект є індивідуальним різновидом мови, що реалізується в сукупності різних ознак мовлення окремого носія мови, а в письмовому мовленні виявляє риси ідіостилю (Селіванова, 2006, с. 167). Утім в межах нашої розвідки вважаємо за необхідне вивчати ідіолект і ідіостиль автора окремо, у зіставленні.

Отже, порівняймо ключові відмінності між поняттями "ідіолект" та "ідіостиль". Згідно з етимологічним словником, "ідіолект" (з грецької "idio" – персональний, особистий, "lect" – походить від терміна "dialect", означаючи мовлення індивіда) – це персональний спосіб використання мови (Harper, n.d.). За словником Х. Бусман, це "використання мови, характерне для окремого мовця, яке проявляється у вимові, активному словниковому запасі та синтаксисі індивіда" (Bussmann, 2006, p. 533).

Отже, прослідковуємо акцент на мові, притаманній окремій особистості. До того ж, формування ідіолекту зумовлюється особливостями внутрішнього індивідуального світу, особистої свідомості й життєвого досвіду, а також зовнішніми загальносупільними та/або індивідуальними чинниками.

Проблемі дослідження ідіостилю письменника через мову його творів присвячено чимало праць мовознавців (Безребра, 2008; Бистров & Дойчик, 2010; Бурлакова, 2004; Волошук, 2008; Дойчик, 2012; Скляренко, 2013; Leech & Short, 2007; та ін.). Так, за І. Бурлаковою, ідіостиль автора втілюється у змістово-формальній структурі конкретного художнього тексту та виражається через модель буття і концепцію особистості, запропоновані у тексті (Бурлакова, 2004, с. 167). Отже, ідіостиль письменника розглядається як етико-естетична концепція художнього світу, що формується під впливом світогляду митця, його естетичної свідомості. У своїй праці *Style in Fiction* Дж. Ліч та М. Шорт стверджують, що кожен автор залишає "лінгвістичний слід" в тексті та має індивідуальний набір мовних звичок, які виокремлюють його стиль. (Leech & Short, 2007, pp. 10-11).

Досліджуючи відмінності у потрактуваннях ідіостилю та ідіолекту, С. Гірняк та ін. (2022), розглядають перший як письмове вираження ідіолективних характеристик мовної особистості, основною функцією якого є реалізація авторської інтенції та спрямованість на певну аудиторію. Автори вказують на той факт, що ідіолект є майже тотожним індивідуальному авторському стилю, що передбачає використання мовних засобів виразності, які зокрема виконують естетичну функцію. На відміну від ідіолекту, ідіостиль вирізняється використанням стилістичних засобів з метою виокремлення художнього твору серед інших (Hirniak et al., 2022, p. 94).

У нашій роботі керуватимемось розумінням **ідіолекту** як "преференції автора у відборі і застосуванні певних лексико-граматичних та номінативних одиниць, що детермінується його *мовною* компетенцією, поетичною

майстерністю, досвідом комунікації та специфікою когнітивних операцій, пов'язаних із процесами сприйняття світу і його відображення за допомогою мовних засобів (Безребра, 2008, с. 17)". Натомість **ідіюстиль** розглядатимемо як спосіб вираження зовнішнього та внутрішнього світу автора у *мовленні* за допомогою лінгвостилістичних засобів та прийомів, що надають образності його текстам (Безребра, 2008, с. 18).

Наративна перспектива як провідний компонент ідіонаративу Е. А. По. За Дж. Принсом, наратологія вивчає форму та функціонування оповіді, визначає спільні елементи, притаманні всім наративам, і фактори, що впливають на їх наративну відмінність (Prince, 1982, р. 181-182). Вчений зазначає, що структуру наратології складають "виразність" (англ. *explicitness*), "завершеність" (англ. *completeness*) та "емпірична правдоподібність" (англ. *empirical plausibility*) (там само, с. 182). Одним із ключових параметрів художнього тексту (переважно прозового) є наративна перспектива. Наратор – це посередник у "розмові" між автором і читачем. Розрізняємо між оповіддю від першої, другої чи третьої особи, а також між надійним та ненадійним наратором (Petryna, 2018, р. 10).

Як було зазначено вище, важливою рисою віршованих текстів Е. А. По є їхній наративний характер. Отже, на нашу думку, дослідження поезики автора вимагає комплексного аналізу не лише поезії чи прози окремо, а усієї системи текстів, що характеризуються наративною структурою, зокрема наявністю сюжету, оповідача, персонажів тощо. Оскільки характер оповіді та її інтерпретація читачем визначаються позицією наратора, доцільним є врахування специфіки наративної перспективи, яка реалізується через різні форми фокалізації: внутрішню (репрезентація думок і переживань героя) або зовнішню (опис просторово-часових параметрів, фізичних характеристик героя тощо) (Fludernik, 2001; Phelan, 2001).

У нашому дослідженні під "наративною перспективою" розуміємо зв'язок між персонажем і середовищем, описаним в тексті. Іншими словами, герой має особливі якості, які можна інтерпретувати по-різному. Х. ван Устендорп вказує на те, що в аналізі наративної перспективи необхідно враховувати ситуаційну модель: "уявне представлення ситуації, описаної в тексті. Категорії, що входять до складу такої ситуації: агенти, дії, простір, час, події та випадкові відносини... Як правило, така інформація подається на початку тексту (van Oostendorp, 2001, р. 173)". Учений також тлумачить такі явища, як "зміна перспективи" (англ. *shift in perspective*),

"автобіографічне оповідання" (англ. *autobiographic narration*) та "актуалізація" або процес адаптації (англ. *updating*) (там само, с. 175). На думку дослідника, читач сприймає саме першу модель ситуації під час читання всього тексту. В результаті він стає вразливим і без будь-яких сумнівів вірить кожному, хто розповідає цю історію.

На думку Дж. Ліча і М. Шорта, поет, на відміну від прозаїка, більш "цікаво" використовує мовний матеріал. Автори стверджують, що в поезії естетичний ефект є нерозривно пов'язаним із творчою маніпуляцією мовою, тоді як у прозі він значною мірою залежить від інших чинників, зокрема персонажів, тематики чи аргументації, які виражаються через мову (Leech & Short, 2007, р. 2). У свою чергу, Б. Бойд акцентує на тісному зв'язку між оповіддю та віршованим текстом (Boyd, 2012, р. 2) і зауважує, що більшість поетичних творів містять елементи, характерні для наративу: ситуації, емоції, обставини, персонажів тощо (с. 151). Так, В. Шекспір експериментував із формами й жанрами, свідомо відходячи від традиційних наративних структур, натомість використовуючи інші закономірності – емоційні, вербальні тощо (с. 154). Таким чином, В. Шекспір застосовує наративні елементи в поетичних текстах.

Результати дослідження та обговорення: чекліст на наративність в поезії (Checklist for narrativity in poetry). У нашій розвідці стверджуємо, що в творчості Е. А. По поезія та проза є тісно переплетеними. Отже, виникає необхідність встановити наявність зв'язку між цими двома родами літератури у творчості окремого автора.

З метою виявлення та аналізу наративних елементів у поетичному тексті пропонуємо до використання такий чекліст:

1. Ситуаційна модель (герої, дії, простір, час);
2. Сюжетна лінія;
3. Стил (наприклад, висунення: девіація, паралелізм);
4. Наративна перспектива (тип нарації, тип наратора (надійний/ненадійний), фокалізація (зовнішня/внутрішня)).

Продемонструємо застосування цього чекліста на прикладі аналізу віршів Е. А. По "Annabel Lee" (Poe, 1969/2000, р. 477) та "Hymn" (Poe, 1969/2000, р. 217). Вибір творів обумовлено наміром встановити та дослідити відмінності між наративною та ненаративною поезією окремого автора.

У вірші "Annabel Lee" до ситуаційної моделі відносимо час і місце подій: "*It was many and many a year ago, / In a kingdom by the sea*".

Сюжет ґрунтується на протиставленні земного кохання та втручання вищих сил. Головний герой розповідає про кохання між ним та дівчиною на ім'я Аннабель Лі (*"But we loved with a love that was more than love — / I and my Annabel Lee —"*), яке залишається незмінним навіть після її смерті. Він інтерпретує загибель коханої як наслідок втручання надприродних сил, зокрема заздності янголів (*"The angels, not half so happy in Heaven, / Went envying her and me / ... / That the wind came out of the cloud by night, / Chilling and killing my Annabel Lee"*). Незважаючи на фізичну розлуку, герой продовжує вірити в духовний зв'язок із Аннабель Лі, що концептуалізує ідею вічного кохання, здатного подолати смерть (*"But our love it was stronger by far than the love / ... / And neither the angels in Heaven above, / Nor the demons down under the sea, / Can ever dissever my soul from the soul / Of the beautiful Annabel Lee: —"*).

Звертаючись до стилю під час аналізу цього вірша, важливо зауважити, що для текстів Е. А. По характерним є вживання девіації та паралелізму, тому зосереджуємо свою увагу саме на таких складових прийому висунення. Так, на графологічному рівні, автор використовує тире у нехарактерних для англійської мови позиціях у реченні (*"Of my darling — my darling — my life and my bride, / In her sepulchre there by the sea —"*) та виділення курсивом (*"I was a child and she was a child"*). На граматичному рівні Е. А. По використовує інверсію: (*"For the moon never beams, without bringing me dreams", "And so, all the night-tide, I lie down by the side"*). Розглянемо декілька прикладів паралелізму. На фонологічному рівні автор використовує алітерацію (*"But we **loved** with a **love** that was more than **love**"*), асонанс (*"It was many and many a year ago"*), консонанс (*"That a **maiden** there lived whom you **may** know"*) тощо. На синтаксичному рівні відслідковуються рефрен (*"In this kingdom by the sea", 4 рази; "Of the beautiful Annabel Lee", 3 рази*), епіфора (*"Coveted **her and me**"; "Went envying **her and me**"*) тощо.

Розповідь у тексті ведеться від першої особи (головного героя, який є безпосереднім учасником подій). Тип наратора визначаємо як ненадійний, а фокалізацію — як внутрішню (акцент робиться на переживаннях головного героя). Наступним етапом (а також перспективним напрямком) дослідження наративної перспективи, а отже й ідіонаративу автора, вбачаємо встановлення зв'язку між текстом та читачем за допомогою емпіричних методів дослідження. Отже, беручи до уваги наявність усіх елементів із

запропонованого нами чекліста, відносимо "Annabel Lee" до наративної поезії Е. А. По.

Застосуємо запропонований вище чекліст до аналізу вірша Е. А. По "Hymn". Автор звертається до Діви Марії, матері Бога, з проханням про її допомогу та захист на різних етапах життя, розмірковує над людським існуванням, висловлюючи як радість, так і страждання, і просить духовної підтримки у важкі часи. Ситуаційна модель як така у тексті відсутня, хоча й допускається визначення автора та Діви Марії як героїв. Натомість, час подій, дії та простір залишаються невідомими. Сюжетна лінія не розкрита, оскільки немає зав'язки, хронології подій чи розв'язки. У вірші прослідковуємо такі приклади висунення: графологічна девіація, а саме використання неконвенційних типів ("At morn — at noon — at twilight dim —"), написання загальних назв з великої літери (*Darkly my Present and my Past, / Let my Future radiant shine*) та паралелізм на фонологічному рівні, наприклад, алітерація ("*Thy grace did guide to **thine** and **thee***"), хіазм (chiasmus) ("*Thy grace did guide to thine and thee*", "*With sweet hopes of thee and thine!*") тощо. Проте, на нашу думку, подальший аналіз вірша не є доцільним, так як перші два етапи чекліста не реалізовано. Відповідно, дослідження наративної перспективи видається неможливим, оскільки вважаємо, що "Hymn" Е. А. По не є прикладом наративної поезії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поетика автора є системою мовних і концептуальних уподобань, що виражається через лінгвостилістичне оформлення тексту та семантичні методи вираження його змісту, що дає змогу виявити її внутрішню системність. Складниками поетики митця, який є автором як віршованих, так і прозових текстів, вважаємо домінантні характерні ознаки його ідіостилю, ідіолекту та ідіонаративу. Дослідження специфіки складових поетики Е. А. По на вербальному рівні уможливорюється застосуванням методів та методик лінгвостилістики, а також емпіричної стилістики. Подальшими перспективним напрямком розвідки поетики Е. А. По як системи є уточнення та розширення етапів запропонованого чекліста на основі лінгвостилістичного підходу до вивчення віршованих та в подальшому залучення до аналізу прозових текстів автора. Наступним етапом вбачаємо виявлення системності взаємодії лексичних, семантичних та синтаксичних засобів, характерних для ідіолекту, ідіостилю та ідіонаративу Е. А. По, уніфікація виразових засобів і стилістичних прийомів у

віршованих та прозових текстах автора, а також емпіричне дослідження впливу наративної перспективи й лінгвостилістичних засобів у текстах Е. А. По на реакцію читача.

ДЖЕРЕЛА

1. Анісімова, Л. В. (2014). *Теорія читацького відгуку в американському літературознавстві 60-80-х років ХХ століття (тенеза, структура, функціонування)*. [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка]. Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5476/>
2. Безребра, Н. Ю. (2008). *Лінгвостилістичний та семантико-когнітивний аспекти поезики Е. Дікінсон*. [Неопубл. дис. канд. філол. наук]. Київський національний лінгвістичний університет.
3. Бистров, Я. В., & Дойчик, О. Я. (2010). Іронія як характерологічний лінгво-конструкт у ідіостилі Джуліана Барнса. *Нова філологія*, 39, 19–26.
4. Бурлакова, І. В. (2004). Особливості індивідуального стилю Гната Хоткевича (на матеріалі оповідання "З давнини"). *Вісник Харківського національного університету. Серія "Філологія"*, 627(40), 120 – 123.
5. Белєхова, Л. І. (2002). *Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект*. [Неопубл. дис. д-ра філол. наук]. Київський національний лінгвістичний університет.
6. Волошук, В. І. (2008). Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Наукові праці*, 92(79), 5 – 8.
7. Воробйова, О. П. (2004). Когнітивна поезика: здобутки і перспективи. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*, 635, 18 – 22.
8. Гальчук, О. В. (2022). Особливості анімалістичних кодів прози Едгара Аллана По. *Синопсис: текст, контекст, медіа*, 28(3), 131–139. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2022.3.5>
9. Гром'як, Р. (1992). Про визначення поезики в світлі естетичної концепції І. Я. Франка. *Поетика*, 16 – 21.
10. Дойчик, О. Я. (2012). *Ідіостиль Джуліана Барнса у лінгвоконцептуальному вимірі*. [Неопубл. дис. канд. філол. наук]. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.
11. Ємець, Н. О. (2021). Еволюція концепту *EGO* в американській жіночій поезії ХVII–ХХІ століть. [Дис. канд. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет]. Репозитарій Київського національного лінгвістичного університету. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1156>
12. Пригодій, С. М., & Горенко, О. П. (2006). *Американський романтизм. Полікритика: Навч. посібник*. Либідь
13. Редька, І. А. (2009). *Синестезійна образність поетичного тексту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської жіночої поезії кінця ХІХ – початку ХХІ століття)*. [Неопубл. дис. канд. філол. наук]. Київський національний лінгвістичний університет.
14. Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Довкілля-К.
15. Складенко, О. Б. (2013). *Жанрово-стилістична домінанта оповідань Інгеборг Брахманн*. [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].

16. Чеснокова, Г. В. (2012). Теоретичні витoki й принципи емпіричного вивчення художнього тексту. *Studia Philologica (Філологічні студії)*, 1, 89 – 95.
17. Чеснокова, Г. В. (2011). *Як виміряти враження від поезії або Вступ до емпіричних методів дослідження у мовознавстві*. Ленвіт.
18. Чеснокова, Г. В., & Румбешт, Г. Ю. (2015). Реакція читача на поетичний текст в оригіналі та перекладі: методологічне підґрунтя. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*, 32, 108–121.
19. Шурма, С. Г. (2008). *Поетика образу та символу в американському готичному оповіданні: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі новелістики Е. По, А. Бірса та Г. Лавкрафта)*. [Неопубл. дис. канд. філол. наук]. Київський національний лінгвістичний університет.
20. Aristotle. (2020). *Poetics*. Mint Editions. (Original work published 1920)
21. Bierwisch, M. (1970). Poetics and Linguistics. *Linguistics and Literary Style*, 97-115.
22. Brone, G., & Vandaele, J. (Eds.). (2009). *Cognitive Poetics. Goals, Gains and Gaps*. Mouton de Gruyter.
23. Boyd, B. (2012). *Why Lyrics Last. Evolution, cognition, and Shakespeare's sonnets*. Harvard University Press.
24. Bussmann, H. (2006). *Routledge Dictionary of Language and Linguistics* (G. Trauth, K. Kazzazi, Trans. & Eds.). Taylor & Francis. (Original work published 1990)
25. Chesnokova, A., Zyngier, S., Viana, V., Jandre, J., Rumbesht, A., & Ribeiro, F. (2017). Cross-Cultural Reader Response to Original and Translated Poetry: An Empirical Study in Four Languages. *Comparative Literature Studies*, 54(4), 824 – 849.
26. Chesnokova, A., Zyngier, S., Viana, V., Nero, S., & Jandre, J. (2009). Universal Poe(try)? Reacting to "Annabel Lee" in English, Ukrainian, Portuguese and English. In S. Zyngier, V. Viana & J. Jandre (Eds.), *Linguagem, criatividade e ensino: abordagens empíricas e interdisciplinares: Proceedings of IX ECEL Symposium in Empirical Studies in Language and Literature* (pp. 193 – 211). Publit.
27. Dawidziak, M. (2023). *A Mystery of Mysteries: the Death and Life of Edgar Allan Poe*. St. Martin's Griffin.
28. Fludernik, M. (2001). The Establishment of Internal Focalization in Odd Pronominal Texts. In W. van Peer & S. Chatman (Eds.). *New Perspectives on Narrative Perspective* (pp. 101–116). State University of New York Press.
29. Harper, D. (n.d.). Idiolect. In *Etymonline*. <https://www.etymonline.com/search?q=idiolect>
30. Hirniak, S., Kravchenko-Dzondza, O., Lutsiv, S., Lehka, L., & Panochko, M. (2022). Idiolect – idiostyle – Sociolect: Differentiation and Interrelation of Linguistic Terms. *Studies in Media and Communication*, 10(3), 92 – 99. <https://doi.org/10.11114/smc.v10i3.5838>
31. Gavins, J., & Steen, G. (2003). *Cognitive Poetics in Practice*. Routledge.
32. Jacobs, A. M. (2015). Neurocognitive Poetics: Methods and Models for Investigating the Neuronal and Cognitive-Affective Bases of Literature Reception. *Frontiers in Human Neuroscience*, 9: 186.
33. Leech, G. N., & Short, M. (2007). *Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional Prose* (2nd ed.). Pearson Longman.
34. Petryna, N. A. (2018). *Narrative perspective in English gothic fiction: style and reader's response*. [Unpublished master's thesis]. Borys Grinchenko Kyiv University.
35. Phelan J. (2001). Why Narrators Can Be Focalizers – and Why It Matters. In W. van Peer & S. Chatman (Eds.). *New Perspectives on Narrative Perspective* (pp. 51-64). State University of New York Press.
36. Poe, E. A. (2000). *Complete Poems*. (T. O. Mabbott, Ed.) University of Illinois Press. (Original work published 1969)

37. Prince, G. (1982). Narrative Analysis and Narratology. *New Literary History: Narrative Analysis and Interpretation*, 13(2), 179 – 188.
38. Quinn, A. (1997). *Edgar Allan Poe: A Critical Biography*. Johns Hopkins UP.
39. Savoye, J. A. (n.d.). The Edgar Allan Poe Society of Baltimore. <https://eapoe.org/index.htm>
40. Sova, D. B. (2007). *Critical Companion to Edgar Allan Poe: A Literary Reference to His Life and Work*. Facts on File.
41. Stockwell, P. (2020). *Cognitive Poetics: An Introduction* (2nd ed.). Routledge.
42. Tresch, J. (2021). *The Reason for the Darkness of the Night: Edgar Allan Poe and the Forging of American Science*. Farrar, Straus and Giroux.
43. Tsur, R. (2002). Aspects of Cognitive Poetics. In E. Semino, & J. Culpeper (Eds.). *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis* (pp. 279 – 318). John Benjamins Publishing Company.
44. van Oostendorp, H. (2001). Holding onto Established Viewpoints during Processing New Reports. In W. van Peer & S. Chatman (Eds.). *New Perspectives on Narrative Perspective* (pp. 173–188). State University of New York Press.
45. van Peer, W., & Chesnokova, A. (2017). Literariness in Readers' Experience. Further Developments in Empirical Research and Theory. *Science and Education*, 11, 5–17.
46. van Peer, W., & Chesnokova, A. (2022). *Experiencing Poetry: A Guidebook to Psychopoetics*. Bloomsbury Academic.
47. van Peer, W., & Chesnokova, A. (in press for 2025). The Sound of Meaning, and the Meaning of Sound: Phonetic Iconicity in Literature. In J. Alber & R. Schneider (Eds.). *The Routledge Companion to Literature and Cognitive Studies*. Routledge.
48. van Peer, W., & Chesnokova, A. (in press for 2026). Psychopoetics. Toward a Stylistics of Experience. In V. Sotirova (Ed.), *The Bloomsbury Companion to Stylistics* (2nd ed.). Bloomsbury.
49. Wang, E. (2014). Edgar Allan Poe and Modernism. *English Language and Literature Studies*, 4(3), 82 – 87.

REFERENCES

1. Anisimova, L. V. (2014). *Teoriia chytatskogho vidhuku v amerykanskomu literaturoznavstvi 60-80-kh rokiv XX stolittia (geneza, struktura, funkcionuvannia)* [avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk, Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka]. Instytutsiinyi repozytorii Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5476/> (in Ukrainian)
2. Bezrebra, N. Ju. (2008). *Linghvostylistychnyi ta semantyko-kognityvnyi aspekty poetyky E. Dikinson*. [Neopubl. dys. kand. filol. nauk]. Kyivskiy natsionalnyi linhvistychnyi universytet. (in Ukrainian)
3. Bystrov, Ya. V., & Doichyk, O. Ya. (2010). Ironiia yak kharakterolohichnyi linhvo-konstrukt u idiosyli Dzhuliana Barnsa. *Nova filolohiia*, 39, 19–26. (in Ukrainian)
4. Burlakova, I. V. (2004). Osoblyvosti indyvidualnoho styliu Hnata Khotkevycha (na materialy opovidannia "Z davnyny"). *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu. Seriia "Filolohiia"*, 627(40), 120 – 123. (in Ukrainian)
5. Bieliikhova, L. I. (2002). *Obraznyi prostir amerykanskoj poezii: linhvokohnityvnyi aspekt*. [Neopubl. dys. d-ra filol. nauk]. Kyivskiy natsionalnyi linhvistychnyi universytet. (in Ukrainian)
6. Voloshuk, V. I. (2008). Indyvidualnyi avtorskyi styl, idiolekt, idiosyl: pytannia terminolohii. *Naukovi pratsi*, 92(79), 5 – 8. (in Ukrainian)
7. Vorobiova, O. P. (2004). Kohnityvna poetyka: zdobutky i perspektyvy. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina*, 635, 18 – 22. (in Ukrainian)
8. Halchuk, O. V. (2022). Osoblyvosti animalistychnykh kodiv prozy Edhara Allana Po. *Synopsys: tekst, kontekst, media*, 28(3), 131–139. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2022.3.5> (in Ukrainian)

9. Hromiak, R. (1992). Pro vyznachennia poetyky v svitli estetychnoi kontseptsii I. Ya. Franka. *Poetyka*, 16 – 21. (in Ukrainian)
10. Doichyk, O. Ya. (2012). *Idiostyl Dzhuliana Barnsa u linhvokontseptualnomu vymiri*. [Neopubl. dys. kand. filol. nauk]. Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka. (in Ukrainian)
11. Yemets, N. O. (2021). *Evoliutsiia kontseptu EGO v amerykanskyi zhinochii poezii XVII–XXI stolit*. [Dys. kand. filol. nauk, Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi universytet]. Repozytarii Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1156> (in Ukrainian)
12. Pryhodii, S. M., & Horenko, O. P. (2006). *Amerykanskyi romantyzm. Polikrytyka: Navch. posibnyk*. Lybid. (in Ukrainian)
13. Redka, I. A. (2009). *Synesteziina obraznist poetychnoho tekstu: linhvokohnityvnyi aspekt (na materialy amerykanskoï zhinochoï poezii kintsia XIX – pochatku XXI stolittia)*. [Neopubl. dys. kand. filol. nauk]. Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi universytet. (in Ukrainian)
14. Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. Dovkillia-K. (in Ukrainian)
15. Skliarenko, O. B. (2013). *Zhanrovo-stylistychna dominanta opovidan Inheborh Brakhmann*. [Avtoref. dys. kand. filol. nauk, Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka]. (in Ukrainian)
16. Chesnokova, A. V. (2012). Teoretychni vytoky i pryntsypy empiychnoho vyvchennia khudozhnoho tekstu. *Studia Philologica (Filolohichni studii)*, 1, 89 – 95. (in Ukrainian)
17. Chesnokova, A. V. (2011). *Yak vymiryaty vrazhennia vid poezii abo Vstup do empiychnykh metodiv doslidzhennia u movoznavstvi*. Lenvit. (in Ukrainian)
18. Chesnokova, A. V., & Rumbesht, H. Yu. (2015). Reaktsiia chytacha na poetychnyi tekst v oryhnali ta perekladi: metodolohichne pidgruntia. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh*, 32, 108–121. (in Ukrainian)
19. Shurma, S. H. (2008). *Poetyka obrazu ta symbolu v amerykanskomu hotychnomu opovidanni: linhvokohnityvnyi aspekt (na materialy novelistyky E. Po, A. Birsy ta H. Lavkrafta)*. [Neopubl. dys. kand. filol. nauk]. Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi universytet. (in Ukrainian)
20. Aristotle. (2020). *Poetics*. Mint Editions. (Original work published 1920)
21. Bierwisch, M. (1970). Poetics and Linguistics. *Linguistics and Literary Style*, 97-115.
22. Brone, G., & Vandaele, J. (Eds.). (2009). *Cognitive Poetics. Goals, Gains and Gaps*. Mouton de Gruyter.
23. Boyd, B. (2012). *Why Lyrics Last. Evolution, cognition, and Shakespeare's sonnets*. Harvard University Press.
24. Bussmann, H. (2006). *Routledge Dictionary of Language and Linguistics* (G. Trauth, K. Kazzazi, Trans. & Eds.). Taylor & Francis. (Original work published 1990)
25. Chesnokova, A., Zyngier, S., Viana, V., Jandre, J., Rumbesht, A., & Ribeiro, F. (2017). Cross-Cultural Reader Response to Original and Translated Poetry: An Empirical Study in Four Languages. *Comparative Literature Studies*, 54(4), 824 – 849.
26. Chesnokova, A., Zyngier, S., Viana, V., Nero, S., & Jandre, J. (2009). Universal Poe(try)? Reacting to "Annabel Lee" in English, Ukrainian, Portuguese and English. In S. Zyngier, V. Viana & J. Jandre (Eds.), *Linguagem, criatividade e ensino: abordagens empíricas e interdisciplinares: Proceedings of IX ECEL Symposium in Empirical Studies in Language and Literature* (pp. 193 – 211). Publit.
27. Dawidziak, M. (2023). *A Mystery of Mysteries: the Death and Life of Edgar Allan Poe*. St. Martin's Griffin.
28. Fludernik, M. (2001). The Establishment of Internal Focalization in Odd Pronominal Texts. In W. van Peer & S. Chatman (Eds.). *New Perspectives on Narrative Perspective* (pp. 101–116). State University of New York Press.

29. Harper, D. (n.d.). Idiolect. In *Etymonline*.
<https://www.etymonline.com/search?q=idiolect>
30. Hirniak, S., Kravchenko-Dzondza, O., Lutsiv, S., Lehka, L., & Panochko, M. (2022). Idiolect – idiostyle – Sociolect: Differentiation and Interrelation of Linguistic Terms. *Studies in Media and Communication*, 10(3), 92 – 99. <https://doi.org/10.11114/smc.v10i3.5838>
31. Gavins, J., & Steen, G. (2003). *Cognitive Poetics in Practice*. Routledge.
32. Jacobs, A. M. (2015). Neurocognitive Poetics: Methods and Models for Investigating the Neuronal and Cognitive-Affective Bases of Literature Reception. *Frontiers in Human Neuroscience*, 9: 186.
33. Leech, G. N., & Short, M. (2007). *Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional Prose* (2nd ed.). Pearson Longman.
34. Petryna, N. A. (2018). *Narrative perspective in English gothic fiction: style and reader's response*. [Unpublished master's thesis]. Borys Grinchenko Kyiv University.
35. Phelan J. (2001). Why Narrators Can Be Focalizers – and Why It Matters. In W. van Peer & S. Chatman (Eds.). *New Perspectives on Narrative Perspective* (pp. 51-64). State University of New York Press.
36. Poe, E. A. (2000). *Complete Poems*. (T. O. Mabbott, Ed.). University of Illinois Press. (Original work published 1969)
37. Prince, G. (1982). Narrative Analysis and Narratology. *New Literary History: Narrative Analysis and Interpretation*, 13(2), 179 – 188.
38. Quinn, A. (1997). *Edgar Allan Poe: A Critical Biography*. Johns Hopkins UP.
39. Savoye, J. A. (n.d.). The Edgar Allan Poe Society of Baltimore. <https://eapoe.org/index.htm>
40. Sova, D. B. (2007). *Critical Companion to Edgar Allan Poe: A Literary Reference to His Life and Work*. Facts on File.
41. Stockwell, P. (2020). *Cognitive Poetics: An Introduction* (2nd ed.). Routledge.
42. Tresch, J. (2021). *The Reason for the Darkness of the Night: Edgar Allan Poe and the Forging of American Science*. Farrar, Straus and Giroux.
43. Tsur, R. (2002). Aspects of Cognitive Poetics. In E. Semino, & J. Culpeper (Eds.). *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis* (pp. 279 – 318). John Benjamins Publishing Company.
44. van Oostendorp, H. (2001). Holding onto Established Viewpoints during Processing New Reports. In W. van Peer & S. Chatman (Eds.). *New Perspectives on Narrative Perspective* (pp. 173–188). State University of New York Press.
45. van Peer, W., & Chesnokova, A. (2017). Literariness in Readers' Experience. Further Developments in Empirical Research and Theory. *Science and Education*, 11, 5–17.
46. van Peer, W., & Chesnokova, A. (2022). *Experiencing Poetry: A Guidebook to Psychopoetics*. Bloomsbury Academic.
47. van Peer, W., & Chesnokova, A. (in press for 2025). The Sound of Meaning, and the Meaning of Sound: Phonetic Iconicity in Literature. In J. Alber & R. Schneider (Eds.). *The Routledge Companion to Literature and Cognitive Studies*. Routledge.
48. van Peer, W., & Chesnokova, A. (in press for 2026). Psychopoetics. Toward a Stylistics of Experience. In V. Sotirova (Ed.), *The Bloomsbury Companion to Stylistics* (2nd ed.). Bloomsbury.
49. Wang, E. (2014). Edgar Allan Poe and Modernism. *English Language and Literature Studies*, 4(3), 82 – 87.

Дата надходження статті до редакції: 28.03.2025
Прийнято до друку: 27.04.2025